

Araştırma Makalesi / Research Article

TÜRKÇE REHBERLİK ÖNERİSİNİN PAYDAŞLAR TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ ÖRNEĞİ¹

Ertuğrul DÜZGÜN*

ASSESSMENT OF PROPOSAL OF TURKISH GUIDANCE BY THE STAKEHOLDERS: THE CASE OF EASTERN BLACK SEA REGION

Öz

Turist Rehberliği Meslek Kanununa göre turist rehberliği yapabilmek için bir yabancı dil yeterliliğine sahip olmak gerekmektedir. Ancak belirli dönemlerde gerek turizm birlikleri gerekse sivil toplum kuruluşları tarafından Türk gruplara yönelik rehberlik hizmetinin yabancı dil bilen turist rehberleri yerine Türkçe rehberlik çalışma kartı olarak anlatım yapan rehberler tarafından verilebileceğine yönelik talepler gündeme gelmektedir. Buradan hareketle araştırmanın amacı, Türkçe rehberliğin sektöre ne gibi katkılar sunacağı veya zararlar verebileceği, Doğu Karadeniz Bölgesindeki uygulayıcılar (turist rehberleri, acentalar) tarafından tespit edebilmek olmuştur. Bu amaç doğrultusunda ilgili paydaşların görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yüz yüze veya telefon aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen bulgular bilgisayar ortamına aktarılarak betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Türkçe rehberlik faaliyetinin sektöre getireceği olumlu ve olumsuz durumlar paydaşların gözünden ortaya çıkarılmıştır. Seyahat acentası temsilcileri genel olarak Türkçe rehberliğe sıcak bakarken mevcut rehberler Türkçe rehberliğin turist rehberliği mesleğine ciddi zararlar vereceği yönünde birleşmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Turist Rehberliği, Doğu Karadeniz, Paydaş Görüşü, Turist Rehberi.

¹ Bu çalışma 5-6 Kasım 2020 tarihinde III.Ulusal Turist Rehberliği Kongresinde sunulan özet bildirinin genişletilmiş halidir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Turizm Fakültesi, e-posta: duzgunetuğrul@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0786-3840>.

İntihal Taraması: Bu makale intihal taramasından geçirilmiştir.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Ertuğrul Düzgün).

Atf: Düzgün, E. (2021), Türkçe Rehberlik Önerisinin Paydaşlar Tarafından Değerlendirilmesi: Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği, *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), pp. 239-258. <https://doi.org/10.11616/basbed.v21i60671.848543>.

Makale Gönderim Tarihi: 28.12.2020

Makale Kabul Tarihi: 18.02.2021

Abstract

According to Tourist Guiding Profession Law proficiency of at least one foreign language is required to be able to perform the tourist guidance profession. However, in certain periods, requests are brought to agenda by the tourism associations and non-governmental organizations that instead of the guides with foreign language proficiency, the guidance service for the Turkish tourist groups can be provided by the guides who obtain Turkish Tourist guide ID card. Within this context, the aim of the study is to be able to determine the contributions or the negative impacts from the perspective of the practitioners (tourist guides, agencies) in the Eastern Black Sea Region that Turkish guidance may have for the tourism industry. In line with the aim of the study, the opinions of the relevant stakeholders were obtained by face-to-face interviews or by telephone, using the semi-structured interview technique. The findings acquired were transferred to the computer and examined by means of descriptive analysis. As a result of the research, the positive and negative impacts that Turkish guidance may have on the industry have been revealed from the perspective of stakeholders. While travel agency representatives generally favor Turkish guidance, existing guides are unanimous that Turkish guidance will seriously harm the tourist guiding profession.

Keywords: Turkish Tourist Guidance, Eastern Black Sea, Stakeholder Opinion, Tourist Guide.

1. Giriş

Turistler ile doğrudan iletişim içerisinde olan turist rehberleri turizm sektörünün ve mensubu oldukları ülkenin temsilcileri olarak tur süresi boyunca ziyaretçilere eşlik etmektedir. Bu bakımdan turist rehberlerinin sergilemiş oldukları davranışlar, bilgi ve birikimleri, yabancı dili etkin kullanma gibi olumlu veya olumsuz davranışlar ziyaretçilerin o ülkeye karşı takınacakları tavrı etkileyebilmektedir. Çünkü turistler, daha önce hiç ziyaret etmedikleri veya özgün kültürü hakkında pek bir şey bilmedikleri bir destinasyona seyahat etmekte ve kendilerini daha önce hiç tecrübe etmedikleri bir kültürün içerisinde bulabilmektedir. Turistlerin hem beraber geldikleri grup içerisindeki kaynaşmalarını sağlamak hem farklı bir çevreye geldikleri için yaşamış oldukları tedirginlikleri azaltmak hem de katıldıkları turdan maksimum seviyede memnuniyet sağlamak için turist rehberlerine büyük sorumluluklar düşmektedir.

Bu kadar büyük bir öneme ve sorumluluğa sahip olan turist rehberliği mesleği, dünyanın farklı bölgelerinde değişik kurallara göre uygulanmaktadır. Örneğin kimi ülkelerde turist rehberliği mesleğini yapabilmek için belirli kurslara veya sertifika programlarına katılmak gerekirken Türkiye'nin içerisinde bulunduğu birçok ülkede rehberlik mesleğini yapabilmek için ilgili bölümde eğitim alma şartı aranmaktadır. Türkiye'de turist rehberliği mesleğine kabul şartları 2012 yılında

yayımlanan 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu ile net olarak belirlenmiştir.

Turist rehberliğinin sektördeki öneminin yanı sıra akademik olarak geliştiği Yüksek Öğretim Kurumları'nda açılan turist rehberliği ön lisans, lisans, yüksek lisans programlarında ve yapılan bilimsel çalışmalarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin günümüzde önemli bir meslek haline gelen turist rehberliğinin bilimsel temellerinin oluştuğunu göstermektedir.

Bu denli önemli bir meslek halini alan turist rehberliğinde 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nun turist rehberliğinde mesleğe kabul şartlarından olan *“Birliklerin ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'nin ortak önerileri ve Bakanlığın onayı ile belirlenen yabancı dillerden birinde, Bakanlığın gözetim ve denetimi altında yapacağı veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum veya kuruluşlarına yaptıracağı yabancı dil sınavında başarılı olmak veya yönetmelikle belirlenen yabancı dil yeterlik belgelerinden birine sahip olmak”* maddesi uyarınca turist rehberliği yapabilmek için bir yabancı dil yeterliliğine sahip olmak gerekliliği maddesi yer almaktadır. Konuyla ilgili olarak kanun maddesinin değiştirilmesine yönelik gerek turizm birlikleri gerekse sivil toplum kuruluşları tarafından talepler bulunmaktadır. Örneğin 2018 yılında tamamlanan Danıştay dava sonucuna göre taban ücretler, Türkçe rehberlik, yabancı dil bilme zorunluluğu gibi maddeler anayasaya ve kanunlara uygun bulunmuştur (Apalı ve Kırlar-Can, 2020: 252). Ancak özellikle Türk gruplara yönelik verilen rehberlik hizmetinin yabancı dil bilen turist rehberleri yerine Türkçe anlatım yapan rehberler tarafından verilebileceği, bu sebeple Türkçe rehberlere yönelik çalışma kartlarının verilmesi gerektiği halen ifade edilmektedir. Bu taleplere bağlı olarak oluşturulan araştırmanın amacı ise Türkçe rehberliğin sektöre ne gibi katkılar sunacağı veya zararlar verebileceği Doğu Karadeniz Bölgesindeki uygulayıcılar olan turist rehberleri ve seyahat acentaları gözünden belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda hazırlanan çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde turist rehberliği kavramı ile ilgili literatür hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümünde yöntemle yönelik bilgilere değinilirken, sonraki bölümde katılımcılardan elde edilen verilere yönelik olarak hazırlanan bulgular sıralanmıştır. Araştırmanın son bölümünde ise uygulayıcılardan elde edilen bilgilere göre hazırlanmış sonuç ve öneri kısmı yer almaktadır.

2. Literatür

2.1. Turist Rehberliği

Turizm sektörü için önemli bir yapı taşı olan turist rehberliği kavramının uzun yıllardır sektörün içerisinde yer almasına rağmen turizm literatürüne geç girmeye başladığı söylenebilmektedir. Konuyla ilgili olarak yerli ve yabancı literatürde farklı tanımlamalar yer almaktadır.

Turist rehberliği ile ilgili uluslararası tanımlamalara bakıldığında; Dünya Turist Rehberleri Birliği (World Federation of Tourist Guide Associations – WFTGA) turist rehberini; yurt içinden veya yurtdışından gelen grup veya bireysel ziyaretçilere istedikleri yabancı dilde rehberlik eden, bulunduğu bölgedeki bir otorite tarafından tanınan, bir bölgenin doğal, kültürel ve tarihi çevresi hakkında etkileyici bir anlatımla aktaran kişiler olarak tanımlamıştır (WFTGA, 2020).

Avrupa Turist Rehberleri Birliği Federasyonu (European Federation of Tourist Guide Associations – EFTGA/FEG) ise turist rehberini; yerli veya yabancı gruplara liderlik eden, bir şehrin veya bölgenin tarihi alanlarını, anıt ve müzelerini, doğal ve kültürel mirasını, yurtiçi ve yurtdışından gelen ziyaretçilere tercih ettikleri dilde eğlenceli ve ilham verici bir şekilde anlatan kişi olarak tanımlamıştır (EFTGA/FEG, 2020; Ap ve Wong, 2001; Kılıç, 2016).

Türkiye’de turist rehberinin resmi olarak tanımına ise ilk olarak 02.07.1986 tarih ve 19152 sayılı Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliğinin 1. Maddesinde yer verilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014). 22.06.2012 tarihinde yayınlanan 28331 sayılı Turist Rehberliği Meslek Yasası’nda bu tanım “Seyahat acentacılığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dili kullanarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütülüp acenta adına yönetilmesini sağlayan kişilerdir” şeklinde genişletilmiştir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Dahles (2002) turist rehberlerinin tur süresince sadece ziyaretçilere eşlik edip tercümanlık yapan kişi olmadığını, ziyaretçilerin farklı kültürleri tanınmasına, seyahat tecrübesi kazanmasına, gidilen bölgedeki tarihi, doğal ve kültürel değerler hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayan kişiler olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Usta (2012:167) turist rehberlerinin yerli ve yabancı turistlere karşı ülkenin tarihi, doğal, arkeolojik ve kültürel

değerlerini Türkçe ve diğer dillerde tanıtabilecek, onlara gezi boyunca doğru bilgiler verip yardımcı olabilecek personel olarak açıklamıştır.

Yukarıdaki anlatımlar ışığında turist rehberliği; yurtiçi ya da yurtdışından gelen gruplara kendi dilinde veya ziyaretçilerin talep ettikleri dilde anlatım yapan, gezdirmiş olduğu bölgenin tarihi, kültürel ve doğal güzellikleri hakkındaki bilgiyi kendi üslubuyla süsleyerek anlatan, sunumunda salt bilgi yerine eğlenceli bir dil kullanan, bunları yaparken organik bir bağı olduğu seyahat acentalarının belirlemiş olduğu programları önemseyen ve gerektiğinde düzenlemeler yapan; restoran, alışveriş ve eğlence işletmeleri gibi yerleri seçerken konukların faydasına olacak yerleri tercih eden, aynı zamanda yerel işletmeleri ve yerel halkı da düşünmek durumunda olan kültür elçileri olarak ifade edilebilir (Düzgün, 2020: 21).

Literatürdeki tüm bu tanımlamalara bakıldığında tanımların ortak noktasında; rehberin yerli ve yabancı gruplara hizmet vermesi, Türkçe veya ziyaretçilerin talep ettiği yabancı dilde anlatım yapması, doğal ve kültürel değerler hakkında süslü bir anlatımla bilgi aktarması yer almaktadır.

2.2. Turist Rehberliğinde Yasal Düzenlemeler

Tarihsel süreç içerisinde, turist rehberliğinin meslek olarak görülmesi, yapılan işin resmî kurumlar tarafından tanınması ve rehberlik yapmak için alınan belgenin hangi kurumlar tarafından verileceği gibi çeşitli adımlar atılmıştır. Turist rehberliği ile ilgili olarak resmi yönde çıkan ilk yönetmelik 3 Eylül 1971 tarihinde 13945 sayılı Tercüman Rehber Kursları ve Tercüman Rehber Yönetmeliği ismiyle yayımlanmıştır. Bu yönetmelik 1974 yılında Profesyonel Turist Rehberliği Kursları ve Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği olarak isim değişikliğine uğramış, ardından 1981 ve 1983 yıllarında ise birtakım değişikliklere gidilmiştir (Değirmencioğlu, 2001: 191; İstanbullu Dinçer ve Kızılırmak, 1997: 148). Ardından 2 Temmuz 1986 tarihinde 19152 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği de bazı değişikliklere uğrayarak 25 Kasım 2005 tarihli ve 16004 sayılı Resmî Gazete’de Yeni Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği adıyla yayımlanmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2005).

2010 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB) ile Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) tarafından hazırlanan Profesyonel Turist Rehberi mesleğinin standardı Resmi Gazete’de yayımlanarak turist rehberliği mesleğine Ulusal Meslek Standardı niteliği kazandırılmıştır (MYK, 2010).

Turist rehberliğindeki güncel yasal düzenlemeleri içeren 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 22.06.2012 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun getirdiği yeniliklerden birisi “Profesyonel” ibaresi kaldırılarak sadece “Turist Rehberi” ifadesi kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca turist rehberliği de eylemli ve eylemsiz rehber olarak ikiye ayrılmış ve turist rehberliği literatürüne eklenmiştir.

Ayrıca 26 Aralık 2014 tarihinde 29217 sayılı Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu yönetmelik ile Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olarak açılan sertifika programı kaldırılarak sertifika programı açma, rehberlik ruhsatnamesi alma sınavı ve eğitim turları düzenleme yetkileri TUREB’e verilmiştir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012; Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği, 2014).

2.3. Turist Rehberinin Görev ve Roller

Turistik bölgelerde yer alan yerel halk ile turistler arasındaki etkileşimi kuran turist rehberleri, turistlerin gittikleri bölgelerde deneyim sağlamaları açısından büyük öneme sahiptir. Çünkü tanımadıkları bir bölgeye gelen ziyaretçiler, ilk kaynak olarak turist rehberlerinden almış oldukları bilgilere göre hareketlerini şekillendirir. Konuyla ilgili olarak Uluslararası Tur Yöneticileri Birliği (IATM) turist rehberlerinin birtakım görevleri olduğunu belirtmiştir. Turist kabilelerinin ziyaret ettikleri destinasyonlarda, ülkelerde veya bölgelerde rehberlik etmek, bu hizmeti gerçekleştirirken ziyaretçilerin arzu ettikleri dilde kültürel mirası, çevresel ve doğal güzellikleri keyifli bir anlatımla sunmak olarak ifade etmiştir (Zhang ve Chow, 2004).

Turist rehberlerinin görev ve rollerine farklı bir bakış açısıyla bakıldığında; turistlerin ülkeye gelişinden ayrılışına kadar olan sürenin büyük bir kısmında onlarla birlikte olan, turistlere uzmanlık alanının olduğu bölge hakkındaki bildiklerini aktaran, turistin bölge veya ülke hakkındaki bakış açılarını değiştirebilen, gerektiğinde bir ressam, politikacı, sanatçı, müzisyen veya ressam olabilen hatta gerektiğinde yerel halkı temsil edebilen kişidir (Aktaş ve Batman, 2010: 379). Seyahat süresince en önemli sorumlu pozisyonunda olan rehberler, bir veya daha fazla dili etkin olarak kullanabilme yeteneğine sahip olup acenta tarafından hazırlanan tur programını uygulama ve arzu ettiğinde revize etme yetkisine sahiptir (Hacıoğlu, 2006, 169).

İnsanlarla sürekli etkileşim içerisinde olan turist rehberleri ile turistler arasındaki bağ önemlidir. Bu yüzden etkili iletişim yeteneğine sahip olan turist rehberlerinin kullanmış oldukları dil, sahip oldukları bilgi ve becerinin karşı tarafa sunulmasında büyük önem arz etmektedir. Bu

bakımdan turist rehberlerinin en az bir yabancı dili iyi kullanabilmeleri ve etkili iletişimi sağlayabilmeleri görevleri arasında sayılmaktadır.

Turist rehberinin rolleri açısından değerlendirilmesine bakıldığında Cohen (1985) turist rehberlerinin iki temel rolü olan liderlik ve arabuluculuktan bahsetmiştir. Benzer şekilde Zhang ve Chow (2004) ise literatürdeki turist rehberliği ile ilgili yapılmış olan tanımlamalardan yola çıkarak yaptıkları araştırmada turist rehberinin; elçi, aktör, gözetmen, bilgi aktarıcı, lider, aracı vb. gibi rollerinin olduğunu belirtmiştir.

Ap ve Wong (2001) ise rehberlerden beklenen rolleri şu şekilde sıralamıştır;

- Turistin gitmiş olduğu bölgeleri öğrenmesini sağlayan bir eğitimci,
- Sorumluluk bilinciyle hareket eden bir lider,
- Turisti misafir gibi görerek ona uygun bir ortam hazırlayan bir ev sahibi,
- Turistlerin ziyaret etmiş oldukları bölgeye tekrar gelmelerini sağlayacak bir elçi,
- Sahip olduğu rolleri ne zaman ve hangi oranda uygulayacağını bilen bir çözüm üreticidir.

2.4. Turist Rehberliği Mesleğinin Gereklilikleri

Turizmin temel unsurlarından olan turist rehberliği, çalışma standartları ve mesleğe kabul gibi konuların kanunla desteklendiği bir meslek dalıdır. Öncelikle bu mesleği yerine getirebilmek için gerekli eğitimleri tamamlamak gerekmektedir. Dünyada ve Türkiye’de turist rehberliği için çeşitli eğitim ve sertifika programları vardır. Bu eğitim ve sertifikaları alan kişiler, her ülkenin belirlemiş olduğu standartları sağladığı takdirde turist rehberliği yapabilmektedir. Türkiye’de ise 22.06.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu’nda turist rehberi olabilmek için iki farklı yol bulunmaktadır. Bunlardan biri TUREB tarafından açılan sertifika programları aracılığıyla gerekli eğitimleri tamamlamak, diğeri ise yükseköğretim kurumlarının turist rehberliği bölümlerinde ön lisans, lisans veya yüksek lisans eğitimi almış olmaktır. Her iki eğitimden sonra da yabancı dil bilgisini ölçen sözlü ve yazılı mülakatı geçmek veya yabancı dilini belgelemek (Turist Rehberliği Meslek Yasası Madde 3-Ç), uygulama eğitim gezisini tamamlamak mesleğin genel şartıdır (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012). Bu temel hükümleri yerine getiren kişiler, Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan ruhsatname almakta ve yaşamış olduğu yerin ikametine göre TUREB tarafından yetkilendirilen bir rehberler odasına kayıt yaptırmak zorundadır.

Xie (2009), kültürlerarası düzeyde turizmin gelişmesinde turist rehberinin önemli etkilerinin olduğunu ifade etmiştir. Rehberlik faaliyetinin başarılı olabilmesi için ise hem kendi ülkesi hem de ziyaretçilerin geldiği ülke hakkında zengin kültürel bilgiye sahip olması, iyi derecede yabancı dil bilgisine sahip olması, ülkesini sevmesi, saygılı olması, kendini sürekli geliştirmeye ve yeniliklere açık olması gerektiğini belirtmiştir.

Konuyla ilgili olarak Wolfgang (1982: 55) tarafından yapılan araştırma sonucunda bir turist rehberinde olması gereken özellikler sıralanmıştır. Buna göre turist rehberi;

- Öncelikle konuşmuş olduğu kendi anadiline hâkim olmalı,
- Hizmet verdiği yabancı dile hem yazılı hem de sözlü olarak hâkim olmalı,
- Genel kültür ve bilgi seviyesi yüksek olmalı,
- Ziyaret edilen bölgelerdeki tarihi, doğal ve kültürel konularda bilgi sahibi olmalı ve hassas konularda ziyaretçileri önceden uymalıdır.

Çokal (2019), turist rehberinde bulunması gereken özellikleri; kişilik özellikleri, bilgi, beceriler ve fiziksel görünüm olarak dört kategoride derlemiştir. Kişisel özelliklerin altında; etkili iletişim becerisi, sevgi-saygı-hoşgörü-dürüstlük, misafirperverlik, liderlik ruhu, kendine güven, adil olma, iş ahlakı gibi özellikler yer almıştır. Bilgi kategorisinde ise yabancı dil, ilkyardım, genel kültür, genel turizm ve diğer alanlardaki bilgiler yer alırken; beceriler kategorisinde iletişim, anlatım, organizasyon ve koordinasyon gibi önemli becerilere yer verilmiştir. Son olarak fiziksel görünüm kategorisinde ise ses tonu, kılık kıyafet ve kişisel bakım gibi konular yer almıştır (Tetik, 2006; Güzel, 2007; Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2010).

Görüldüğü üzere turist rehberlerinde bulunması gereken özellikler konusunda literatürde farklı araştırmacılar ve kurumlar tarafından yapılan açıklamalar bulunmaktadır (Çokal, 2019; Wolfgang, 1982; Xie, 2009). Açıklamaların ortak noktası, yabancı dil bilgisi ve yabancı dile olan hâkimiyet konusu turist rehberliği mesleğinin gerekliliklerinde en başlarda yer almasıdır.

3. Yöntem

Türkiye’de belirli dönemlerde turizm birlikleri tarafından Türk gruplara yönelik rehberlik hizmetinin yabancı dil bilen turist rehberleri yerine Türkçe rehberlik çalışma kartı olarak anlatım yapan rehberler tarafından verilebileceği noktasında taleplerin gündeme geldiği görülmektedir. Buradan hareketle araştırmanın amacı, Türkçe rehberliğin turizm sektörüne

ne gibi katkılar veya zararlar oluşturabileceğinin belirlenmesidir. Belirlenen amacı gerçekleştirebilmek üzere Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki paydaşlar olan turist rehberleri ve acentalardan görüşler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yüz yüze ve telefon aracılığıyla toplanmıştır. Açık uçlu sorular hazırlanırken ilgili literatürden faydalanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler nitel araştırmalar için önemli bir veri toplama aracı olup genellikle önceden belirlenmiş açık uçlu sorulardan ve görüşmeci ile görüşülen kişi arasındaki diyalog sırasında ortaya çıkabilecek sorulardan oluşmaktadır (DiCicco-Bloom ve Crabtree, 2006). Görüşmede söylenenlerin yüzeysel anlamlarının yanı sıra gerçek ve derinlemesine anlamların ortaya çıkabilme olanağı fazladır. Diğer yandan yapmacık cevapların ayıklanabilme ve gerçeklerin ortaya çıkabilme olasılığı daha yüksektir (Karasar, 2015: 166).

Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki rehberlere ve acentalara soru formu elektronik posta yoluyla gönderilmiştir. Ancak geri dönüşler düşük olması sebebiyle veriler telefonla veya yüz yüze görüşülerek 10.09.2019 ile 25.09.2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Kartopu örnekleme yöntemiyle görüşme yapılan kişilerden 7 tanesi seyahat acentası yetkilisi, 8 tanesi ise turist rehberlerinden oluşmak üzere toplam 15 kişidir. Bertaux'a (1981) göre nitel çalışmalarda örnek büyüklüğünün en az 15 olması tavsiye edilmiştir.

Katılımcılara "Türkçe rehberlik faaliyetine yönelik görüşleriniz nelerdir?" ve "Türkçe rehberliğe yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?" olmak üzere iki adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular bilgisayar ortamına aktarılarak betimsel olarak analiz edilmiştir.

Araştırma konusu olan turist rehberliği faaliyetinin Türkçe olarak yapılabilmesine, yürürlükte olan mevcut kanun engel olmaktadır. 22.06.2012 tarihli, 6326 numaralı Turist Rehberliği Meslek Kanunu kapsamında turist rehberliği yapabilmek için kriterler detaylı bir şekilde tanımlanmıştır. Bu kanuna dayanarak 26.12.2014 tarihli ve 29217 sayılı Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği oluşturulmuştur. Bu yasa ve yönetmeliğe göre turist rehberliği yapabilmek için gerekli şartlar şöyle sıralanmıştır:

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- Başvuru tarihi itibarıyla on sekiz yaşını doldurmuş olmak,
- Bakanlık gözetimi ve denetiminde TUREB tarafından açılan sertifika programını başarıyla tamamlamak veya üniversitelerin turist/turizm rehberliği bölümlerinin ön lisans, lisans veya yüksek lisans programlarından mezun olmak.

- Bakanlığın gözetim ve denetimi altında yapacağı veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum veya kuruluşlarına yaptıracağı yabancı dil sınavında başarılı olmak veya yönetmelikle belirlenen yabancı dil yeterlik belgelerinden birine sahip olmak.
- Turist Rehberleri Birliği tarafından düzenlenen uygulama gezilerine katılmak.
- Daha önce meslekten çıkarılmamış olmak.
- 1 yıl veya daha fazla herhangi bir suçtan mahkûmiyet almamış olmak gibi şartlar bulunmaktadır.

4. Bulgular

Araştırmaya katılanların demografik verileri Tablo-2’de gösterilmiştir. Buna göre kişisel özelliklerine bakıldığında katılımcıların çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır (11 kişi). Medeni durum açısından bakıldığında evli oldukları (9 kişi) görülmektedir. Katılımcıların yaş ortalamaları ise 38 olarak hesaplanmıştır. Almış oldukları eğitime bakıldığında turist rehberlerinin tamamı yükseköğretim eğitimi almışken, acenta yetkililerinin eğitim seviyelerinde değişiklikler görülmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Durumları

Katılımcı	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim	Çalışma Alanı	Çalışma Durumu	Yabancı Dili
K1	Kadın	Evli	Lisans	Bölgesel	Eylemli	İngilizce
K2	Erkek	Bekar	Lisans	Ülkesel	Eylemli	İngilizce
K3	Erkek	Bekar	Lisans	Ülkesel	Eylemli	İngilizce
K4	Kadın	Bekar	Lisans	Ülkesel	Eylemli	İngilizce
K5	Erkek	Evli	Lisans	Ülkesel	Eylemli	İngilizce
K6	Kadın	Evli	Ön lisans	Ülkesel	Eylemli	İngilizce
K7	Erkek	Evli	Lisans	Bölgesel	Eylemli	İngilizce
K8	Kadın	Bekar	Lisans	Ülkesel	Eylemli	Arapça
K9	Erkek	Evli	Lisans	Doğu Krz	A Grubu	İngilizce
K10	Erkek	Evli	Lisans	Doğu Krz	A Grubu	İngilizce
K11	Erkek	Bekar	Ortaöğretim	Doğu Krz	A Grubu	İngilizce- Arapça
K12	Erkek	Evli	Ön lisans	Doğu Krz	A Grubu	İngilizce- Arapça
K13	Erkek	Bekar	Ön lisans	Doğu Krz	A Grubu	İngilizce- Arapça
K14	Erkek	Evli	Lisans	Doğu Krz	A Grubu	İngilizce
K15	Erkek	Evli	Lisans	Doğu Krz	A Grubu	İngilizce

Katılımcılara yönelik mesleki veriler incelendiğinde ise turist rehberlerinin çalışma alanlarının ülkesel ve bölgesel olarak iki gruba ayrıldığı söylenebilmektedir. Seyahat acentaları ise örneklem olması sebebiyle tamamı Doğu Karadeniz’de hizmet vermekte, talep olması durumunda da ülkenin farklı bölgelerine hizmet sunmaktadırlar. Görüşme yapılan rehberlerin tamamı aktif olarak rehberlik faaliyetini sürdüren rehberlerden ve en büyük acenta sınıfı olan A grubu seyahat acentalarından oluşmaktadır. Yabancı dil noktasında ise neredeyse tüm katılımcıların İngilizce bildiği görülmektedir (14 kişi). Bunun yanı sıra özellikle seyahat acentacılığı faaliyeti yürüten kişilerin Arapça diline de hâkim oldukları görülmektedir.

4.1. Türkçe Rehberlik Faaliyetine Yönelik Görüşler

“Türkçe rehberlik faaliyetine yönelik görüşleriniz nelerdir?” sorusuna iki farklı paydaş olan rehberler ve seyahat acentaları tarafından farklı görüşler belirtilmiştir. Sırasıyla en fazla tekrar edilen görüş “turist rehberlerinin yabancı dil bilmesi gerektiği” (12 kişi) yönündedir. Diğer tekrar edilen görüş “rehberlik faaliyetinin turistlere yönelik yapılan bir faaliyet olduğudur” (9 kişi). Sonrasında ise sırasıyla rehber olabilmek için eğitim alınması gerektiği (8 kişi), Türkçe rehberliğin rehberlik taban ücret kazancını düşüreceği (6 kişi), rehberliğin diğer mesleklerden farklı özellikler gerektirdiği (5 kişi), Türkçe rehberlik yapılmasında sıkıntı olmadığı (4 kişi), rehberlik bölüm mezunlarının yabancı dil sınavı sebebiyle rehberlik yapamadığı (3 kişi), Türkçe rehberlik faaliyetinin rehber kalitesini düşüreceği (2 kişi) ve Türkçe rehberliğin rehber enflasyonu oluşturacağını (2 kişi) belirtmiştir.

Turist rehberliği, meslek yasası olan ve mesleğe kabulün belirli şartlarla dayandırıldığı bir meslektir. Belirli dönemlerde çeşitli birliklerin ve sivil toplum kuruluşlarının toplantılarında Türkçe rehberlik çalışma kartının verilmesine yönelik talepler gündeme gelmektedir. Bu durumun hem maddi olarak hem de iş anlamında kayba sebep olacağı ifade edilmektedir:

“Turist rehberliğinde yıllardan beri süregelen bir yapı ve anlayış bulunmaktadır. Dünyanın birçok yerinde rehberlik yapabilmek için belli sertifikalar alınır ve hem kendi dillerinde hem de ziyaretçilerin arzu ettikleri dilde rehberlik yapılır. Bizim ülkemizde de bugüne kadar çıkan tüm turist rehberliği ile ilgili yasalarda yabancı dil bilmek zorunlu tutulmuştur. Bu şekilde Türkçe rehberlik faaliyeti gündeme gelir ve yürürlüğe girerse hem biz rehberlerin maddi gelirleri azalacak hem de piyasada çok fazla rehber olacağı için iş bulmada bizler sorun yaşayacağız”. (K3, Erkek, 50, eylemli ve ülkesel turist rehberi)

Rehberlik faaliyetinin çıkış noktasının turistlere yönelik olduğu ve rehberlik faaliyetinin turistlere yönelik yapılan bir faaliyet olduğu belirtilmiştir:

“Rehberliğin ilk çıkışına baktığımız zaman yurtdışından gelen yabancıları gezdirecek insan bulunamıyordu. Biraz İngilizce veya Fransızca gibi yabancı dilleri bilenler değerli görülüyor ve insanlara rehberlik ediliyordu. Zaman içerisinde bu kavram biraz değişime uğradı. Bunda birçok önemli husus var. Örneğin yeni yetişen rehberler yabancı dil sorunu yaşamakta veya kendilerini ifade etmekte yetersiz kalmaktalar. Böyle olunca da Türk gruplara rehberlik yapmaktalar. Hal böyle olunca da Türkçe rehberliği herkes yapabilir konusu gündeme geliyor”. (K1, Kadın, 32, eylemli ve bölgesel turist rehberi)

Uzun çalışma saatleri, mesleki güvencenin olmaması, fiziksel güç zorunluluğu ve sezonluk olması gibi dezavantajları bulunan turist rehberliğinde çalışılan dönemde tatmin edici bir gelirin olması, turist rehberliği mesleğine olan talebi ön plana çıkarmaktadır. Ancak Türkçe rehberlik ortaya çıktığı zaman rehberlik taban ücret kazancının düşeceği belirtilmiştir:

“Rehberlik herkesin yapmak istediği, bir kenarda dursun dediği, hafta sonları yaparım dediği, ek meslek olarak gördüğü bir meslek durumundadır. Ancak böyle düşünenler rehberliği bir meslek olarak görmeyip ek gelir getiren yan gelir kaynağı olarak görmektedir. Türkçe rehberliğin çıkmasındaki amaç da budur. Birçok kişi nasılsa Türkçe anlatıyorlar biz de anlatırız. Veya Türkçe anlatmak için bu kadar taban ücret ödemeye gerek yok gibi düşünceleri bulunmaktadır. Bu sebeple asıl amaç rehberlik taban ücretinin düşürülme isteğidir. (K5, Erkek, 33, eylemli ve ülkesel turist rehberi)

Ülkemizdeki son yıllarda iç pazardaki kültür turlarına katılan kişi sayısının artması, sezonda talebi karşılayacak rehber bulmanın zorluğu ve artan tur maliyetleri sebebiyle Türkçe rehberliğin yapılmasında sıkıntı olmadığına yönelik düşünceler yer almaktadır:

“Turistleri gezdiren profesyonel rehberler olmalı ancak Türk gruplarında rehberlik yaparken de tıpkı yabancı turist gezdiriyor gibi aynı taban ücretin acentalardan istenmemesi gerekmektedir. Çalıştığımız birçok rehber var, yabancı gruplara gönderemiyoruz. Hepsi Türk grupların turlarına çıkmak istiyorlar. Yani rehberlik belgesine sahip olan rehberlerin büyük çoğunluğu yabancı gruplara çıkmıyor. Bu yüzden Türkçe gruplara yönelik rehberlik ve yabancı gruplara yönelik rehberlik diye ayrı iki kavram olmalı. Çünkü bizim kazancımız da yabancı gruplarla Türk gruplarda farklılık gösteriyor”. (K12, Erkek, 32, A grubu seyahat acentası temsilcisi)

4.2. Türkçe Rehberliğe Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcılara yöneltilen diğer soru “Türkçe rehberliğe yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?” şeklinde olmuştur. Konuyla ilgili olarak getirilen öneriler sırasıyla; mevcut durumun korunması ve rehberler hem Türkçe hem de sahip oldukları dilde rehberliğe devam etmeli (11 kişi), Rehberlik sadece yabancılara yönelik bir faaliyet olarak görülmemeli (8 kişi), turist rehberliği eğitimi alıp çalışma kartı alamayanlara yönelik bir kolaylık sağlanmalı (7 kişi), turist rehberleri arasındaki dayanışma artırılmalı (6 kişi), Türk gruplara ve yabancı gruplara yönelik rehberlik olarak ayrılmalı (5 kişi), rehberlik yapma yeteneği olan diğer bölümlerden mezun kişiler de rehberlik yapabilmeli (3 kişi), yeni başlayan rehber ile tecrübeli rehberler aynı ücrete tabi olmamalı (2 kişi) şeklinde cevaplar alınmıştır.

Katılımcılardan gelen cevaplara bakıldığında çözümün yasanın mevcut haliyle kalması ve rehberlerin hem Türkçe olarak hem de çalışma kartlarında yazılı olan dilde rehberlik faaliyetine devam etmesi yönündedir. Mevcut yasanın değişmesi halinde özellikle rehberler tarafından olumsuz bir sonucun ortaya çıkacağı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

“Turizm sektöründe meslek yasasının olduğu tek alan turist rehberliğidir. Diğer tüm turizm işletmelerinde alakasız kişiler çalışmaktadır. Örneğin otelde, seyahat acentasında veya yiyecek içecek işletmelerinde turizmci haricinde herkes bulunmaktadır. Böyle alışlagelmiş bir durum olunca da rehberliğin bu denli katı kurallarının olması, meslek yasasıyla mesleğe kabulün zorlaştırılması sektörden para kazanan kişileri rahatsız etmektedir. Bu yüzden özellikle rehberin almış olduğu ücreti hep fazla bulunmaktadır. Türkçe rehberliğin çıkması demek meslek yasasının değişimi demektir. Meslek yasası değiştiği takdirde devamı gelebilecektir” (K4, Kadın, 32, eylemli ve ülkesel turist rehberi).

Katılımcılar rehberlik faaliyetinin sadece yabancılara yönelik bir faaliyet olarak görülmemesi gerektiğini, aynı zamanda iç pazarda da turizm hareketlerine katılan büyük bir kitle olduğunu ve bunlara yönelik rehberlik faaliyetinin de ancak iyi eğitim almış turist rehberleri tarafından verilebileceğini savunmaktadırlar:

“İnsanlar, turizmi ve turistik faaliyetleri sadece yabancı ziyaretçilere yönelik yapılan şeyler olarak görmektedir. Halbuki ülkemizde seksen milyonu aşkın nüfus var ve bunların büyük bir kısmı bir şekilde turistik faaliyetlere katılıyorlar. Özellikle çalışmış olduğumuz bölgede Avrupalı turist sayısı çok az. Gelen turist sayısı belli. Gelenler de araç kiralayarak münferit olarak gezmek istiyorlar. Bölgede bahar ve yaz aylarında her hafta onlarca Türk grupların turları geliyor. Rehberlik faaliyetini mecburen Türk gruplarına vermek zorunda kalıyoruz. O yüzden rehberlik

denilince sadece turistlere yönelik yapılan bir faaliyet olarak görülmemelidir". (K6, Kadın, 47, eylemli ve ülkesel turist rehberi).

Turist rehberliği eğitimi Türkiye'nin birçok şehrinde önlisans, lisans ve lisansüstü düzeyde gerçekleştirilmektedir. Ancak çalışma kartı alabilmek için buralardan mezun olanlar uygulama gezisine ve yabancı dil sınavına tabi tutulmaktadır. Katılımcılar turist rehberliği eğitimi alıp çalışma kartı alamayanlara yönelik bir kolaylık sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir:

"Ülkenin her yerinde turist rehberliği bölümleri açılıyor ve buralarda yeni turist rehberliği mezunları yetiştiriliyor. Örneğin bizim bölgemizde bile Samsun, Gümüşhane ve Rize'de turist rehberliği eğitimi veriliyor. Her sene çok sayıda mezun veriliyor ancak odaya kayıtlı rehber sayısına bakıldığında sayısı doğru düzgün artmıyor. Demek ki bu öğrenciler rehberlik yapmıyor veya yapamıyor. Her sene sınavlar açılıyor ancak çocuklar dil sınavını geçemediği için sektöre giremiyorlar ve bizler de bu yüzden sezonda rehber sıkıntısı çekmeye devam ediyoruz. O yüzden eğitim almış bu öğrencilere bir kolaylık sağlanabileceğini düşünüyorum" (K10, Erkek, 40, A grubu seyahat acentası temsilcisi)

Turist rehberliği hitapta çekicilik, liderlik, özgüvenli olma gibi belirli yetenekler gerektiren bir meslektir. Rehberlik yapan herkeste bu ve bunun gibi özelliklerin olması beklenmemelidir. Katılımcılar ise rehberliğin bir yetenek işi olduğunu, rehberlik yapma yeteneği olan diğer bölümlerden mezun kişilerin de rehberlik yapabilmesi gerektiğini belirtmişlerdir:

"Ülkemizde meslek seçimi yapılırken kimse kendi yeteneğine göre meslek seçimi yapmayı en rahat hangi meslekte para kazanırım veya hangisinde en az işsiz kalırım diye meslek seçimi yapmaktadır. Mesleğini aşkla yapanlara sözüm yok ancak birçok arkadaşımızın rehberdeki özellikleri taşımadığını düşünüyorum. Ancak diğer alanlarda eğitim almış, çalışmış, iyi derecede yabancı dili olan arkadaşlara rehberlik yaptırıyoruz. Örneğin sanat tarihçi, arkeolog, doğa ile ilgili uzman kişileri turlarda kullanamıyoruz. O yüzden yetenekli olan bu kişilerin de turizmdeki rehberlik faaliyetine dahil olması lazım". (K15, Erkek, 45, A grubu seyahat acentası temsilcisi)

5. Sonuç

6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Yasası'nın 2012 yılında Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla birlikte rehberlik mesleği belirli haklara sahip olmuş, mesleğe girişler birtakım şartlara bağlanmış ve Türkiye Turist Rehberleri Birliği (TUREB) gibi yeni örgütlenmeler oluşturulmuştur. Yasada turist rehberi olabilmek için Türkiye'de üniversitelerin Turizm Rehberliği Bölümü'nde yüksek lisans / lisans / ön lisans eğitimi almak veya

TUREB tarafından açılan kurslara katılmak, uygulamalı eğitim turunu tamamlamak, TUREB koordinasyonunda açılan Yabancı Dil Seviye Tespit Sınavı'ndan veya geçerliliği olan ilgili diğer yabancı dil sınavlarından 75 almak koşulları ile turist rehberi olunabilmektedir.

Meslek yasası çıktığı dönemden itibaren belirli sivil toplum kuruluşları ve turizm birlikleri tarafından asgari turist rehberi olma şartlarından olan yabancı dil sınavından başarılı olma hükmü sorgulanmaktadır. Özellikle de seyahat acentaları Türk kültür turlarında Türkçe rehberlik faaliyeti verildiği için Türkçe rehberlik çalışma kartının verilmesini talep etmektedirler. Konuyla ilgili olarak TÜRSAB'a üye acentalar kanalıyla Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği'nin bazı maddelerinin iptali istemiyle dava açılmış ancak 2018'deki karar duruşmasında taban ücretler, Türkçe rehberlik, yabancı dil bilme zorunluluğu gibi maddeler anayasaya ve kanunlara uygun bulunmuştur (Apalı ve Kırklar-Can, 2020: 252). Bu kanun sonucuna rağmen halen sıklıkla gündeme getirilen Türkçe rehberlik ile ilgili tartışmalar sebebiyle araştırmada Türkçe rehberliğin sektöre ne gibi katkılar sunacağı veya zararlar verebileceği, Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki turist rehberleri ve seyahat acentası yetkilileri tarafından tespit edilebilmeye çalışılmıştır.

Veriler toplamda 15 farklı katılımcıdan elde edilmiş olup, bunlardan 7 tanesi Doğu Karadeniz Bölgesi'nde faaliyet gösteren seyahat acentası yetkilisi 8 tanesi ise eylemli turist rehberidir. Katılımcıların Türkçe rehberlik faaliyetine yönelik görüşlerine bakıldığında sırasıyla;

- Turist rehberlerinin yabancı dil bilmesi gerektiği,
- Rehberlik faaliyetinin turistlere yönelik yapılan bir faaliyet olduğu,
- Rehber olabilmek için eğitim alınması gerektiği,
- Türkçe rehberliğin rehberlik taban ücret kazancını düşüreceği,
- Rehberliğin diğer mesleklerden farklı özellikler gerektirdiği,
- Mevcut durumdaki rehberlerin Türkçe anlatım yapmasında sıkıntı olmadığı,
- Rehberlik bölüm mezunlarının yabancı dil sınavı sebebiyle rehberlik yapamadığı,
- Türkçe rehberlik faaliyetinin rehber kalitesini düşüreceği,
- Türkçe rehberliğin rehber enflasyonu oluşturacağını belirtmişlerdir.

Çalışmadaki diğer araştırma sorusu olan Türkçe rehberliğe yönelik çözüm önerileri ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

- Mevcut durumun korunması ve rehberler hem Türkçe hem de sahip oldukları dilde rehberliğe devam etmesi gerektiği,

- Rehberlik sadece yabancılara yönelik bir faaliyet olarak görülmemesi gerektiği,
- Turist rehberliği eğitimi alıp çalışma kartı alamayanlara yönelik bir kolaylık sağlanması gerektiği,
- Turist rehberleri arasındaki dayanışmanın artırılması gerektiği,
- Türk gruplara ve yabancı gruplara yönelik rehberliğin ayrılabilmesi,
- Rehberlik yapma yeteneği olan diğer bölümlerden mezun kişilerin de rehberlik yapabilmesine imkân verilmesi,
- Yeni başlayan rehber ile tecrübeli rehberler aynı ücrete tabi olmaması gerektiği şeklinde cevaplar alınmıştır.

Konuyla ilgili olarak literatürdeki çalışmalarla bakıldığında Türkçe rehberlik ile ilgili daha önce doğrudan yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamış olup, bazı araştırmacılar çalışmalarında konuya dikkat çekmişlerdir (Çakmak, 2018: 296). Türkçe rehberlik faaliyetiyle ilgili en somut adım 2017 yılında gerçekleştirilen 3. Turizm Şurasında Turizm Eğitimi-İstihdamı ve Turist Rehberliği Komisyonunda (2017) alınmış ve “Türkçe dilinde rehberlik ihtiyacının mevcut turist rehberlerinden karşılanması” kararı alınarak Türkçe rehberliğe karşı çıkmıştır (turizmsurası.ktb.gov.tr).

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan bazıları ise daha önce yapılmış farklı konulardaki araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Karacaoğlu ve Sert (2018), Kapadokya bölgesindeki rehberlerin sorunlarını belirlemeye yönelik olarak yapmış olduğu araştırmada, acentaların taban ücret altında rehber çalıştırmak istemelerini ve turist rehberliği meslek yasasının rehberlik mesleğini korumada yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Yenipınar vd. (2014) turist rehberliği meslek kanununun meslek örgütleri ve öğretim elemanlarının bakış açısıyla değerlendirdiği çalışmasında turist rehberliği mesleğinin yasa ile itibarının arttığını, üniversitelerin turist rehberliği bölümünden mezun olanların diploma haklarının korunmamış olması sebebiyle adaletsizliklerin olabileceği, turist rehberliği eğitimindeki üç başlı eğitim sisteminin tek bir yapıya indirgenmesi ve standart bir eğitim düzeninin oluşturulması gerektiğini belirtmişlerdir. Güzel vd. (2014) turist rehberlerinin sezonda sürekli birlikte çalışmış oldukları acentalar ile irtibatlarını koparmamak ve gelecek sezonda tekrar birlikte çalışabilmek için acentalar tarafından teklif edilen taban altı ücreti kabul ettiklerini ve diğer turist rehberlerini de zor durumda bıraktıklarını belirtmiştir.

Araştırma kapsamında ilgi çekici sonuçlarla karşılaşmıştır. Örneğin katılımcılara Türkçe rehberlik faaliyetine yönelik görüşleri sorulduğunda

en fazla tekrar eden görüşler arasında rehberlik faaliyetinin turistlere yönelik yapılan bir faaliyet olduğu, bu yüzden de rehberin yabancı dil bilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ancak katılımcılara Türkçe rehberliğe yönelik çözüm önerileri sorulduğundaysa rehberliğin sadece yabancılarla yönelik bir faaliyet olarak görülmemesi gerektiği aynı zamanda Türk gruplara da rehberlik yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Elde edilen sonuçlar itibariyle sektör için tartışma konusu olan durumlardan biri her yıl üniversitelerin turist rehberliği bölümlerinden yüzlerce öğrenci mezun olmaktadır. Bu öğrencilerin büyük bir kısmı yabancı dil sınavından başarılı olamadığı için rehberlik yapamamaktadır. Türkçe rehberlik faaliyetinin başlamasıyla birlikte mevcut rehber sayısı belirli oranda artacak, bu durumda büyük bir rehber enflasyonu oluşacağından rehberler iş bulmakta zorlanabilecektir.

Türkçe rehberlik faaliyeti uygulanmaya başlanırsa zaten üniversitelerdeki yabancı dil eğitimi sorunu sürekli gündemdeyken, yabancı dil bilen ve rehberlik yapacak kişi sayısı ve niteliği belirgin oranda azalabilecektir.

Aynı işi yapan kişinin fazla olması sektörde rekabeti beraberinde getirebilecektir. Rehberlik, sezonluk bir sektör olması sebebiyle yılın belirli dönemlerinde rehberler çalışabilmektedir. Yüksek sezonda da rehber sayısının fazlalığından dolayı acentalardan iş alabilmek için rehberler, günlük ücretlerini aşağı çekebilecektir. Bu durumda da hizmet kalitesi, iş tatmini ve rehberler arasındaki ilişkiler olumsuz etkilenebilecektir.

Acenta-rehber koordinasyonu ile yürüyen bir meslek olan turist rehberliğinde acentalar istedikleri rehberi seçme şansına sahiptir. Böyle olunca da acenta ve rehber arasındaki ilişkiler rehberin tura çıkma sayısını etkilemektedir. Bu ilişkilerin bozulması rehberlerin tura çıkma oranını negatif olarak etkileyebilecektir.

Meslek yasası ile birlikte net olarak belirlenen rehberlik taban ücreti, Türkçe rehberliğin çıkması ile düşebilecektir. Çünkü mevcut durumda hem yabancılar için hem de Türk gruplar için aynı ücretler verilmektedir. Acentalar bu durumda yabancı ve yerli rehberlik ücret farkı talep edebilecektir.

Almış oldukları ücreti uygun bulmayan tecrübeli rehberler turlara çıkmayacak, onların yerine yeni mezun tecrübesiz rehberler turlarda yer alacak ve turlardaki kalitenin düşmesi gündeme gelebilecektir.

Yükseköğretim kurumlarında özellikle tezsiz yüksek lisans eğitimi olarak kısa süreli eğitimler verilerek farklı branşlarda eğitim almış ve yabancı dili olan kişiler turist rehberliği uygulama gezisini de tamamlayarak sektöre rehber olarak girebilmektedir. Sayısı her geçen gün artan tezsiz yüksek

lisans eğitimlerinin ders içerikleri ve verilen eğitimler gözden geçirilip düzenlenmeli, lisans eğitimi alıp sektöre girme hayali olan öğrencilerin hevesleri yok edilmemelidir.

Araştırmanın sınırlılıklarına bakıldığında bu çalışma Doğu Karadeniz Bölgesindeki rehber ve acentalar tarafından toplanan verilere göre hazırlanmıştır. Araştırma, diğer bölgeleri kapsayacak şekilde daha kapsamlı olarak ele alınabilir. Gelecek çalışmalarda ise turist rehberlerinin sektörde yaşamış olduğu diğer sorunlara yönelik (hanut, kaçak rehberlik, taban altı çalışma vb.) araştırmalar yapılabilir.

Kaynaklar

3. Turizm Şurası (2017). Turizm Eğitimi-İstihdamı ve Turist Rehberliği Komisyonu Sonuç Raporu. Web: <https://turizmsurasi.ktb.gov.tr/TR-199709/komisyon-raporlari.html> (Erişim Tarihi: 13.02.2020).
- Aktaş, S. ve Batman, O. (2010), Efsanelerin Turistik Çekicilik Üzerine Etkileri: Profesyonel Turist Rehberlerine Yönelik Bir Araştırma, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), s.367-395.
- Ap, John ve Kevin K. F. Wong. (2001), Case Study on Tour Guiding: Professionalism, Issues and Problems. *Tourism Management*, 22 (5), s.551-563.
- Apalı, Z. A. ve Kırklar-Can, B. (2020), *Turist Rehberliği Mesleğine Genel Bakış*. E. Düzgün (Ed.). Örnek Olaylarla Turist Rehberliği içinde (ss. 19-42). Detay Yayıncılık.
- Bertaux, D. (1981), From the Life-History Approach to the Transformation of Sociological Practice. In Daniel Bertaux (Ed.), *Biography and society: The life history approach in the social sciences* (pp.29-45). London: Sage.
- Cohen, E. (1985), The Tourist Guide: The Origins, Structure and Dynamics of a Role. *Annals of Tourism Research*, 12 (1), s.5-29.
- Çakmak, T. F. (2018). *Turist Rehberliğinin Açmazları*. Eser, S. Şahin, S. Çakıcı, C. (Ed.). Turist Rehberliği içinde (ss. 287-306), Detay Yayıncılık.
- Çokal, Z. (2019), *Turist Rehberlerinin Performansının Destinasyon İmajına Etkisinde Etik Davranışlarının Düzenleyici Rolü: Nevşehir Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

- Çolakoğlu, O., Epik, F. ve Efendi, E. (2010), *Tur yönetimi ve Turist Rehberliği*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Dahles H (2002), The Politics of Tour Guiding Image Management in Indonesia. *Annals of Tourism Research* 29(3), s.787
- Değirmencioğlu, Ö. (2001), Türkiye’de Turizm Rehberliği Üzerine Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi* 12 (2), s.189–196.
- DiCicco Bloom, B. ve Crabtree, B. F. (2006), The Qualitative Research Interview. *Medical education*, 40(4), s.314-321.
- Düzgün, E. (2020), *Turist Rehberliği Mesleğine Genel Bakış*. E.Düzgün (Ed.). Örnek Olaylarla Turist Rehberliği içinde (ss. 19-42). Detay Yayıncılık.
- European Federation of Tourist Guide Associations. (2020), *About*, <https://www.feg-touristguides.com/about.php> (Erişim Tarihi: 03.02 2020).
- Güzel, Ö., Türker, A. ve Şahin, İ. (2014), Profesyonel Turist Rehberlerinin Algıladıkları Mesleki Engelleri Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 2, s.173-190.
- Hacıoğlu, N. (2006), *Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü*. (6.Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İstanbulu Dinçer F. ve Kızılırmak İ (1997), Türkiye’de Turizmin Gelişmesinde Turist Rehberlerinin Rolü, *Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Hafta Sonu Semineri IV*, Nevşehir, 05-07 Aralık.
- Karacaoğlu, S., ve Sert, A. N. (2018), Turist Rehberlerinin Mesleki Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Kapadokya Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6 (3), s.81-99.
- Karasar, N. (2015), *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2014), *Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği*, <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR-120445/turist-rehberligi-meslek-yonetmeliği.html> (Erişim Tarihi: 25.02.2020).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı (2005), *Turist Rehberliği Yönetmeliği*, <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14521/profesyonelturist->

rehberliği_yonetmeliği-rg-tarihi-251-.html (Erişim Tarihi: 25.02.2020).

Mesleki Yeterlilik Kurumu (2010), *Profesyonel Turist Rehberi Mesleği Ulusal Standardı*. <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/haberler/34-meslek-standartlar-dairesi-bakanl/596-profesyonel-turist-rehberi-mesleinin-ulusal-standard-belirlendi> (Erişim Tarihi: 22.02.2020).

Turist Rehberliği Meslek Kanunu (2012), 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120622-2.htm> (Erişim Tarihi: 13.02.2020).

Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği (2014), 29217 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği, <http://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/62> (Erişim Tarihi: 13.02.2020).

Usta, Ö. (2012), *Turizm Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık

Wolfgang, G. (1982), *Handbuch Für Studienreiseleiter Padagogischer, Psychologischer und Organisatorischer Leitfaden Für Excursionen und Studienreisen Herausgegeben. STFT Studienkreis für Tourismus e.v Starnberg*, Almanya.

World Federation of Tourist Guide Associations (WFTGA). (2020), *What is a Tourist Guide?* Web: <http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide> (Erişim Tarihi: 12.02.2020).

Xie, Y. (2009), *Tourism Cross-Cultural Propagation and the Corresponding Requirements for Foreign Language-Speaking Tour Guides*, *International Journal of Business and Management*, 4 (11), s.24-28.

Yenipınar, U., Elif, B. A. K., ve Çapar, G. (2014), *Turist Rehberliği Meslek Kanununun, Meslek Örgütleri ve Öğretim Elemanlarının Bakış Açısı ile Değerlendirilmesi*. *Çađ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), s.86-114.

Zhang, Hanqin Q. ve Ivy Chow. (2004), *Application of Importance-Performance Model in Tour Guides' Performance: Evidence From Mainland Chinese Outbound Visitors in Hong Kong*. *Tourism Management*, 25 (1), s.81-91.